HRVATSKI

VATROGASNI ZAKON.



NAPISAO

GJURO STJ. DEŽELIĆ.



U ZAGREBU.

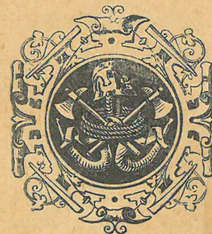
… A C. ALBRECHTA (MARAVIĆ I DEČAK).

1907.

HRVATSKI VATROGASNI ZAKON.

NAPISAO

GJURO STJ. DEŽELIĆ.



U ZAGREBU.
KNJIGOTISKARA C. ALBRECHTA (MARAVIĆ I DEČAK.)
1907.

(Preštampano iz „Vatrogasnoga Vjestnika“ godine 1907.)

I.

Ako svi znaci ne varaju, mogla bi nam netom nastala godina napokon ipak donijeti davno, — tomu su prešla već tri decenija — u naše kr. zem. vlade zamoljen i od onda željno očekivan vatrogasni zakon, da se već jednom i kod nas u Hrvatskoj i Slavoniji urede vatrogasni odnošaji.

Takovih zakona ima u svietu, i daleko od nas i bliže nas, naročito u našoj monarkiji, a gdje ih sve ima, to je pregledno priobćeno u srpanjskom br. 10. ovoga „Vatrogasnoga Viestnika“ god. 1906. Svaki od tih zakona stvoren je dakako samo prema potrebi i koristi svoje države ili zemlje, pa što je u njih dobra, to se neka prema našim upravnim okolnostim preudesi i prime u naš zakon. Tà i sve ovo, što se je u nas za vatrogastvo s rodoljubnom požrtvovnosti radilo već preko 40 godina, i to je sve učinjeno po primjeru i prema vatrogasnim ustanovam inih naroda, koji su nas u Hrvatskoj, na ovom svjetskom putu izmedju iztoka i zapada, kroz stoljeća zaštićeni našim kordunskim oružjem, evo i na tom polju kulture pretekli. Pa i ti narodi, i sami su se medjusobno baš tako pomagali služeći se izkustvom i pokazanim znanjem naprednijih od sebe.

Još minuloga stoljeća je vatrogastvo orijaški napredovalo k svojoj gotovo savršenosti te vlastitom snagom krčilo si puteve i udomilo se kojegdje i kojekako već u svih pet strana zemaljskoga svieta, na čudo i medju na-

rodi, koji su vjerovali u puko vladanje Udesa, čovječje sudbine, što je kome sudjeno; vjerovali u to, da se nikakovo zlo (fatale damnum) neda ni oprezom ukloniti. Jest, vatrogastvo je provalilo i zaprieke kinezkoga zida u Kinu pa se je i u Pekingu evropski moderno uredilo sa više svojih podružnica, a razgranilo je korenje svoje i u bližemu nam turskom prostranom sultanatu; u samom Carigradu, priestolnici moslimskoj, uredjeno je više vatrogasnih četa, kojim je vrhovnim zapovjednikom grof Edmund Secseny.

Evo i ovi gradovi milih nam susjeda Bosne i Hercegovine imadu već svoja dobrovoljna vatrogasna družtva: Bihać, Bjelina, Brčka, Derventa, Gračanica, Gradačac, Jajce, Ključ, Krupa, Mostar, Rogatica, Sanskimost, Šamac (kotara Gradačac), Tešanj, Travnik, Tuzla doljnja, Vacar-Vacuf, Višegrad, Zenica i Županjac, njih eto 20 na broju, dok Sarajevo, glavni grad, ima dvie vatrogasne čete, gradsku (u Terezinjskoj ulici kbr. 62.) i vojničku (u obranbenom taboru). To je za cielo nepobitan dokaz tomu, da su se zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, i njezine upravne oblasti živo zanimale i svojski radile za vatrogastvo, o kojem se ondje prije, za turskoga vladanja, nije ni znalo ni govoriti smjelo.

Već mjeseca ožujka god. 1883., dakle pete od okupacije, ustrojava u Sarajevu vladin povjerenik, sadašnji predstojnik zemaljske vlade, odjela za upravne poslove, dvorski savjetnik Kosta Hörmann, plaćenu vatrogasnu četu po primjeru bečke i budimpeštanske dakako s izmjenami prema sarajevskim prilikam. Ta je četa bila vazda pa je i danas, kad joj je zapovjednikom Ali eff. Lutvo, taman valjano, odlično tijelo, koje uživa svačije priznanje. Dobro uvježbana hrli ona na svaki požarni uzbud na garište i ovdje sve, što i kako treba, hrabro i bez halabuke radi; čine ju 38 vatrogasaca, podieljenih u dva voda i pet rojeva, od kojih su trojica „pompierna“ (štrcarska) a dva penjačka po 6 vatrogasaca; ima dva vodnika, pet rojnika i jednoga trubljara; uniformirana je i drži se u vojničkom zaptu. Toj gradskoj vatrogasnoj četi služe za porabu dvie velike štrcaljke vožnjače na četiri kotača s predpregom i šest taljigača na dva kotača a svih osam dakako novoga sustava; još ima jednu raztegaču — ljestvu na 25 metara novoga i dvie na 20 metara staroga kova; ima i do 3000 met. cievina sa pripadci za vodopuste (hydrante). Štrcaljke bo rabe se ondje samo u onom gradskom predielu, gdje nema vodovoda te izvan gradskoga područja; inače se uzima voda za gašenje neposredno iz vodovodnih vodopusta. Požar se vatr. četama javlja metkom topa sa žute bastione ovako: dva topovna metka označuju požar u tvrdjavi; tri metka požar na desnoj, a četiri na lievoj obali rieke Miljacke. Ako se za noćne tmine i debele magle ne može razpoznati, na kojoj je obali Miljacke požar, onda se to javlja samo sa tri metka.

I vojnička vatrogasna četa spremi se odmah na svaki požarni uzbud ali neizlazi, van da je podjedno najavljen požar *u* ili *blizu* koje vojničke zgrade; tako spremljena čeka na pomoćni poziv, a onda pohrli i ona na garište te ovdje pomaže gasiti i braniti po taktičnoj zapovjedi.

Eto, tako se po širokom svietu, gdje živu ljudi, jasno pokazuju svietli pojavi sile, baš tvornoga njihova nagona za samoobranu; tà samo radi uspješne obrane od požara toga svagdje jednako zazorna i kleta, biesna ništioca čovječje imovine, a često i ljudskih života, ustrojavaju se vatrogasne čete, a vatrogasci ovih moraju se da što bolje nauče kaogod vojnici i domobranci svoje oružje jest, da nauče tako poznavati vatrogasno svoje orudje, najme razna gasila, pa kao oni jedni i drugi u svome oružju, tako se i svaki

vatrogasac mora na gasilih mnogo vježbati i valjano uvježbati, da bude na garištu znao vješto baratati svakim strojem, svakim gasilom, kojemu bude odredjen, da udara na onu požarnu, nemilice harajuću vatru. To je glavna zadaća svake vatrogasne čete bilo dobrovoljne ili obvezne bilo plaćene ili zvanične. Svaka ova vrst treba da ima u našem zakonu svojih ustanova.

Ustanoviti se ima: tko ih i kako ustraja? Na pr. dobrovoljnu vatr. četu ustrojava vatrog. družtvo, sastavljeno po svojih pravilih, koja mu je potvrdila kr. zem. vlada. Družtveni upravni odbor i častničtvo čete odlučuju o pristupu i izstupu dobrovolj. vatrogasaca, o vatrogasnoj odori i orudju, nabavi gasila i pomagala, o podpori, nagradah, odlikovanju, izključenju itd, a to su sve preimućtva, kakovih ne mogu imati ostale vrsti vatr. četa. Obveznu vatr. četu čine vatrogasci, koje (od 18 do 60 g.) prema zakonskim ustanovam odredi obćinsko poglavarstvo iz medju svojih obćinara za obranu od požara. Plaćenu vatr. četu, a kaže joj se i vatrog straža, drže imućne obćine i poveće tvornice. Plaćani vatrogasci spadaju u službeno osoblje obćinsko ili tvorničko, koje se nuz redovite vatrogasne bavi i drugimi obćinskimi ili privatnimi poslovi a tvornički dakako poslovi tvornice; a takove si čete uredjuju obćinska po obćinskom, a tvornička po tvorničkom štatutu, odobrenih po nadležnoj oblasti, koja odobrava zaključke obćinskih zastupstva i pravila svojih područnih tvornica. Vatrogascu takove čete plaća se pod naslovom vatrogasnim samo onaj rad, što ga je vršio na vježbalištu i na garištu. Zvanične vatr. čete mogu uzdržavati samo veliki gradovi pa njihovo zastupstvo i poglavarstvo odlučuje o svemu, što spada na zvaničnu četu, tako o plaći, odjeći, radu, časti, promaknuću itd. dakako sve bez ikakva uticaja te vatrogasne čete.

Zvanični vatrogasac bavi se jedino vatrogasnimi poslovi pa zato ili je stalno namješten obćinski činovnik ili službenik ili je primljen ugovorom te nastupa i napušta tu službu prema ustanovam ugovora.

Po izkazu „austrijskoga vatrogasnoga saveza“, imali su „zvanične“ vatrog. čete ovi gradovi: Beč, Trst, Prag, Lavov, Graz, Brno, Czernovica, Pola u vojničkom arzenalu, Plzen, Krakov, i Pola obćina. Trošak za uzdržavanje tih 11 četa iznašao je 1901. god. 3,852.584 K.

U austrijskih pokrajinah godine 1901. bila je 5.651 dobrovoljna vatrogasna četa njemačke narodnosti; a bilo je 3.713 vatrogasnih četa slavenske narodnosti; 38 talijanske narodnosti; 7 zvaničnih četa njemačke narodnosti, 2 slavenske i 2 talijanske narodnosti. Priloženi „izvještaju“ izkazi galičke zemaljske vatrogasne Zajednice uče, da je u Galiciji bilo još 130 vatrogasnih četa, koje nisu bile članovi rečene Zajednice.

Plaćenih vatrogasnih četa (straža), bilo je 26; obveznih vatrogasnih četa u gradovih bilo je 99, a u seoskih obćinah 682, posebnih uredjenih vatrogasnih straža 434 i 72 tvorničke, vojničke i željezničke vatrogasne čete. U svemu je izkazano 10.856 vatrogasnih četa.

II.

Upravo je minulo 25 godina, što sam pišuć o vrstama gasilačkih četa u mom „Obučevniku[1]) za dobrovoljne vatrogasce“ napisao ovo:

U našoj domovini nema još zakona ob ustrojstvu vatrogastva a potreban je zaista kao ma koji zakon o materijalnom dobru naroda. Neimamo još niti naredaba za

[1] Obučevnik za dobrov. vatrogasce. Sastavio Gj. Stj. Deželić. Sa 124 litogr. slike. U Zagrebu štampom Karla Albrechta 1882. str. 352

obćenitu branitbu od vatre u seoskih obćinah, naredbe pako za gradove nisu ni s daleka dostatne, pače su gotovo postale bezkriepostne u svakom gradu, gdje se je ustrojilo vatrogasno družtvo.

Ali to ipak nije najveće zlo, na koje nam se je u domovini potužiti; nije zato, što će se razvitkom vatrogasnih družtava pokazati potreba, kakova nam zakona treba za gradove i sela, da se očuva imetak i život od požara. Izkustvo je najbolji učitelj. Neima dvojbe, da bi zakon po theoriji stvoren mnogo priečio slobodnu razvitku vatrogasnih družtava.

I od velikih država samo Francezka ima zakon o vatrogastvu (od 29. prosinca 1875), a drugo njeke, osobito njemačke, kraljevine i kneževine, imadu starijih i novijih redarstveno-vatrogasnih naredaba. (Medjutim su stvoreni zakoni i ovdje i drugdje.)

Francezki zakon nalaže obćinam držati plaćene gasilačke čete. To, scienim, nebi probitačno bilo za hrvatske obćine ni gradske nekmo-li seoske.

Ja sam duboko uvjeren, da u Zagrebu, glavnom gradu naroda, dok neima ni do 30.000 stanovnika (sad imade preko 75.000) a onda tim manje u manjih ili pače seoskih obćinah — nemože biti ni govora o plaćenih vatrogascih; svaka bo naša obćina ima danas još prečih nužda nego-li plaćati stanoviti broj ljudi, koji će kroz cielu godinu paziti lih samo na vatru zato da ju prvi ili opaze ili barem s početka gasit dodju; tà dokazano je, da se godimice u obćini pojave jedna, dvie, tri-li ili nijedna vatra. Mislim, uman čovjek nemože ni pomisliti na to, da će njekoliko (recimo pet, šest) plaćenika pogasiti iole veću vatru bez pomoći drugih obćinara. Dà, naše su imućtvene okolnosti još uviek takove, da na plaćene vatrogasce nesmijemo ni misliti, kao što ne misle ni isti veliki i bogati

gradovi; jer do sada su uvedene plaćene čete samo u prvoga reda, koji imadu preko 100.000 stanovnika

Neda se lako provesti ni sustav, po kojem je svaki obćinar dužan biti obćinskim gasiocem iliti članom gasilačke (obvezne) čete. Bi-li se to dalo pravedno provesti n. p. u gradovih? Zaista nebi. Imućnici i uglednici ovdje bi voljeli doprinositi daću za uzdržavanje njekoliko uvježbanih vatrogasaca, dočim bi obćinsko poglavarstvo moralo prisiliti ne samo sve svoje redarstvene organe nego i stanovite razrede i broj obćinara, da budu članovi gasilačke čete, koja bi onim plaćenikom bila u pomoći. Kakov bi takovom radu uspjeh bio, o tom nećemo govoriti. Ili bi se uz prisilnu (obveznu) gasilačku četu u obćini imala uvesti vatrogasna pristojba, kao što je u području krune sv. Stjepana uvedena već vojnička pristojba, koju plaća kroz stanovito doba svaki u vojničtvu neslužeći sposobnjak godinami, ako i ne sposobnjak tielom, i svaki stanovnik, ako i neima hljeba svagdašnjega, kojim bi prehranio djecu svoju?

Zagrebački gasnik od god. 1857. naredjuje u § 12, da su dužni na garište doći i ondje pomagati: *a*) svaki kuće gospodar, obrtnik ili zanatlija, dakle valjda samo kao kmeti i raja — jer svećenici, činovnici, častnici, trgovci itd., niti trebaju doći i pomagati na garištu niti se odkupiti novcem od te dužnosti, a ipak se već odavno propovieda, da u svietu vlada jednako pravo za sve: *b*) dimnjačari (kao da ovo nisu obrtnici, dolazeći već pod a); *c*) gradski liečnik i ranarnik radi pomoći ozledjenikom

Prema našim okolnostim najbolje je uvesti dobrovoljačka družtva odnosno dobrovoljačke gasilačke čete, u koje se primaju samo sposobni, zdravi i požrtvovni te pošteni dobrovoljci, dočim imućniji rodoljubi plaćaju u družtvenu blagajnu svoje novčane prinose.

Misli se, a ja scienim krivo, da je plaćena gasilačka četa za obćinu više koristna nego li dobrovoljačka.

Scabell zahtieva ovo od gasilačke čete: *a*) da četa dodje i da što skorije — recimo odmah na početku vatre dodje na garište; *b*) da joj se vatra čim prije razglasi; *c*) da imade dobra gasila i dovoljan ih broj; *d*) da joj se svaki vatrogasac dobro uvježba u poslovanju svih gasila; *e*) da bude jedan zapovjednik; *f*) da bude dovoljno vode za gašenje.

Prema tomu zahtjevu jednaka je potreba i plaćenoj i dobrovoljačkoj četi, da sazna za vatru odmah s početka. Obično ukućani i susjedi vatre izgube glavu te počmu izbavljati prnjke i lonce mjesto da odmah dignu propisanu buku na vatru. U kojem je gradu plaćena četa, ondje još misle gradjani, da jim se i netreba brinuti za gašenje; jer da je to dužnost plaćenika, koji su obično u „kasarni" nastanjeni. Članova dobrovoljačke čete ima po njekoliko gotovo u svakoj ulici ili barem u predielu mjesta i grada a ti iz službovnika znadu, šta i kako jim valja raditi, kad su opazili vatru.

Čim je vatra najavljena, jednako će uvježbana četa bila plaćena ili dobrovoljačka pohrliti onamo, odakle stiže crni glas da gori. I ovdje bi ja dao prednost dobrovoljačkoj četi. Njezini članovi, jer po cielom gradu stanujući, barem njih nekoliko bližnjih, mogu svakako prije doći na garište nego li plaćena četa iz kasarne, a i jedan vještak u sgodno vrieme može više pomoći nego li kašnje ciela plaćena četa.

Dobrih gasila treba jednako i plaćenoj i obveznoj i dobrovoljačkoj četi. I ovdje se vidi prednost dobrovoljačke pred plaćenom četom, ova, — jer sastojeća obično samo od njekolicine plaćenika, nemože raditi s mnogo gasila, dočim dobrovoljačka imade mnogo članova, koji mogu u slučaju poveće vatre raditi s više gasila. Pa ako je i dobro uvježbana četa plaćenikâ, nesmije se ipak zaboraviti, da ju inteligencija u dobrovoljačkoj četi posve dobro nadoknadjuje dobrom uporabom gasilâ i vode. Jedinstvenoga zapovjedničtva treba jednako svim četam. Ako i dolazi vodja s plaćeničkom četom zajedno dakle u isti čas na garište, po čemu bi plaćena četa imala prednost pred dobrovoljačkom, istina je ipak da se dobro uredjenoj i uvježbanoj dobrovoljačkoj četi svaki častnik i podčastnik svakoga odjela razumije u strojeve i da na garištu vriedi svaki, koliko i vodja plaćene čete, samo ako u četi vlada dobra disciplina.

I dobava vode jednako je svim koristna i potrebna.

Ne može se dakako ni ustrojavanju vatrogasnih družtava stavljati nikakva stega ni propisati, kako se ima u kojoj velikoj ili maloj obćini ustrojiti vatrog. družtvo za dobrovoljačku gasilačku četu. To ovisi vazda o mjestnih potrebah i odnošajih. Sabor ili vlada mogli bi za prvi hip zakonom ili naredbom samo to učiniti:

1. da izdadu nalog, da u svakoj obćini, ako nema plaćenih gasilaca, mora poglavarstvo nastojati da ustroji dobrov. vatrogasno družtvo, odnosno dobrovoljačku gasilačku četu;

2. da svaka obćina mora nabaviti gasila dobro prokušana najnovijega kova i da obć. poglavarstvo učini odgovornim za to, da se taj obćinski imetak drži svaki dan u najboljem redu;

3. da se u obćinah, gdje ne mogu sastaviti dobr. vatrog. družtva odnosno dobrovoljačke čete, uvede prisilna (obvezno) uz dužnost, da svaki „sposobni mužkarac" mora biti obćinski vatrogasac, iliti drugimi riečmi, da svaki sposobnjak mora spadati u obć. obveznu vatrogasnu četu ili da se porezom za opasnu službu i gubitak vremena odkupi;



a svaki vlastnik konja, da pod prietnjom kazne imade u slučaju potrebe, odmah š njimi doći na zapovjed i odredbe obćinskoga poglavarstva. Samo se sobom razumieva, da obveznu obćinsku gasilačku četu imade onda uvježbati obćinsko poglavarstvo; jer neuvježbana četa ne može ni uz najbolja gasila baš ništa hasniti, pače škodi dobroj stvari.

4 Trebalo bi, da se kod zem. vlade jedan činovnik kano izvjestitelj bavi napose vatrogastvom i da svake godine iznenada gdje nadje za shodno pregleda obćinska gasila i uredbe vatrogasne: jer bi tim obć. poglavarstva bila vazda pod pazkom.

5. imalo bi se odrediti, da vatrogasci i susjednoj obćini za požara dodju u pomoć na poziv budi vatrogasnoga družtva budi obćinskoga poglavarstva, gdje još družtva nema.

6. Prema tomu imalo bi se izhoditi, da za obranu od vatre budu vatrogasci za sebe i za gasila oprošteni od vozarine na željeznici i parobrodu.

Nije zaista liepo niti resi gradjanina, koji posjeduje nekretnina, da nemože li biti izvršujućim članom vatrogasnoga družtva obćine svoje, nepristupi barem za podupiratelja godišnjim prinosom. Te obćinske trutove imao bi zakon oporezovati posebnom daćom, koja bi tekla u obćinsku blagajnu za nagrade najodličnijih i podpore ub. dobrovoljnih vatrogasaca i njihove obitelji.

III.

U osiečkoj „Nar. Obrani“ od 14. prosinca 1906. br. 296. piše se ovo: „Kako saznajemo, kani vlada na učitelj. školi osječkoj uvesti redovitu obuku u vatrogastvu, koja bi obuka bila neobligatan predmet. Podučavat će se u teoretičnom vatrogastvu, a praktično na spravama doljnjo-

gradskog vatrogasnog družtva. Držimo, da će ta uredba mnogo doprinieti, da se djelatnost vatr. družtava razširi a ponajviše radi toga, da se svuda uvede hrvatska komanda. To će tim lakše, čini nam se, biti, što u Osieku imamo iz vatrogastva izpitanoga stručnjaka. Željeti bi bilo da se što više pripravnika upiše, a taj će im predmet svakako više koristiti, nego obuka u magjarskom jeziku.“

Prema tomu u „Nar. Obrani“ priobćuje u zagreb. „Hrvatskoj“ od 2[illegible]. pros. 1906. br. 171. takodjer bezimeni „vatrogasac“, da vlada kani uvesti redovitu obuku u vatrogastvu na učiteljskoj školi. Tu odredbu pozdravlja taj „vatrogasac“ veoma oduševljeno, pa i preporuča, da se vatrogastvo zakonom uredi. Podjedno navodi 8 paragrafa, koje bi valjalo u zakon uvrstiti.

Navedši to i „Hrvatstvo“ dne 14. siečnja o. g. u br. 11. uvrstilo je ovo mnienje više pučkih učitelja: Mi ćemo se ovdje zabaviti samo §-om 6.: „Zapovjednik i učitelj vatrogasne čete imade biti mjestni učitelj, a ako u mjestu ima više učitelja, ravnajući učitelj.“ Pitamo iznajprije: kako to, da mora biti upravo učitelj i nitko drugi? Je li? ta on mora biti sve i sva, njega imamo u školi, gdje ga za to pripraviti možemo? Biljежnika i blagajnika ne možemo u vatrogastvu dati osposobiti, jer za njihovo osposobljenje nemamo škola. A plaća učitelja? — A biljежnika? — A blagajnika? Zar jedini učitelj mora za narod i njegovu djecu sve biti i sve učiniti, a svoju obitelj u svakom smislu zanemariti. Dakle, za vrieme dokolice, mjesto da prikuplja tjelesne i duševne sile za daljnji uspješni rad u školi, mora da bude orguljaš, pjevač, vrtljar, pčelar, zborovodja, zapovjednik i vježbatelj vatrogasaca, vježbatelj tamburaša, tajnik ovoga — onoga družtva itd. Žalostno je, kad učitelju dobrovoljna družtva silom nameću kojekakve dužnosti, a još je žalost-

nije, kad se o tome snuje, da se taj nesretni rob još i zakonom imade obvezati, da bude i nešto drugo nego li učitelj. A što sa školom, kad bukne požar u kojem selu, te učitelj toga radi bude izbivao cieli dan? A kad se kod vatre pokvari i oboli? A šta tada, kad će učitelj kao zapovjednik s vatrogascima pribavati ovdje — ondje posveti barjaka, izletu, plesu,, sprovodu itd., itd? Ako imadu učiteljski pripravnici toliko vremena, te se mogu uputit i u vatrogastvo, neka bi se u to uputili, ali da se učitelji zakonom obvežu, da moraju biti zapovjednici i vježbatelji vatrogasnih četa, za to ne možemo nikako biti. Razni se ljudi vruće brinu, da se učiteljstvu naprte razne dužnosti, ali da učitelji već jednom dobiju onakove plaće, kakovima bi mogli primjereno živiti u današnjim prilikama, o tom se tako dugo neće ništa odlučiti. Učiteljstvu se samo obećaje te obećaje ali mu se ništa ne daje. Kad se je nekad davalo, nije se mislilo na to, da se najprije dado onima, koji su već tada stradali, a to su učitelji. Na koncu pitamo: Budu li učitelji obvezni vatrogasci, hoće li i tada biti izjednačena beriva učiteljima i učiteljicama?" . . .

„Stari izkusni vatrogasac iz dolnje Slavonije" pisà sriedišnjemu odboru naše vatrogasne Zajednice zanimivo pismo, kojim ga moli: neka se svakako u nacrt osnove za vatrogasni zakon stavi i ovo:

1. Naša svaka obćina, ako broji najmanje 100 kuća, mora imati svoju vatrogasnu četu bilo koje vrsti.

2. Svaki zdravi i za rad sposobni stanar u obćini (od 16. do 60. godine), koji neuzhitije dobre volje biti vatrogasac, dužan je plaćati u vatrogasnu blagajnu svoje obćine oprostnu pristojbu od 6 kruna.

3. Svaka kuća (kućni broj) u obćini ima godimice plaćati 2 Kr. u obćinsku blagajnu za uzdržavanje domaćega vatrogastva.

4. Vatrogasna četa na selu nesmije imati svojim zapovjednikom gostioničara ni krčmara s razloga, što ovi za raznih svečanosti, ukopâ, vježbe itd., upriličuju kod sebe sastanke, da se pije. Tim se u četu uvodi svako zlo.

6. Jer se pučki učitelji u školah učiteljskih uče i vatrogastvo, neka se zakonom odredi, da imadu u ime gradjanske dužnosti biti članovi vatrogasne čete u svojoj obćini i po mogućnosti preuzeti uvježbavanje vatrogasaca svoje čete. Pučki učitelji ter obćinski bilježnici i blagajnici, osposobivši se u vatrogastvu, bili bi najbolji zapovjednici, tajnici i blagajnici dobrov. vatrogasnih družtava.

7. Bez položena izpita dobrim uspjehom nesmije se vatrogasac promaknuti na častnika (šaržu) ni izabrati za zapovjednika. Biva u Slavoniji: da doseljenà stranca u selo, ako njemački govori i rada mnogo govori, odmah biraju u četi za šaržu bez obzira na domaće starije vatrogasce i bez obzira na to, da — li se on u vatrogastvo išta razumije.

8. Zakonom neka se ustanovi izpitno povjerenstvo za vatrogasne zapovjednike i častnike za svaki grad i svaku županiju.

9. Uz vatrogasnu Zajednicu u Zagrebu neka bude zakonom ustanovljen zemaljski vatrogasni nadzornik, koji je dužan od vremena do vremena pregledavati vatrogasne čete, gasila, pomagala, gasilačko orudje . . . Sriedišnji odbor hrv. slav. vatrogasne Zajednice imade o priobćenih mu izvještajih viećati i odlučiti glede uredjenja dokazanih neurednosti odnosno da krivac bude po nadležnom mjestu kažnjen.

IV.

U osnovi vatrg. zakona kr. zemaljske vlade, izradjenoj godine 1895, može se obćenito reći: već su navedene

mnoge ustanove iz izdanih dosada vatroredarstvenih zakona skoro svih austrijskih zemalja. Ali od onda kroz 12 godina već radi orijaškoga napredka u raznih granah industrije, obrta, trgovine itd. ukazaše se mnoge praznine i u samih svih vatroredarstvenih zakonih, naročito glede preventivnih mjera opreznosti proti požaru. U osnovu za naš vatrogasni zakon treba da dodje temeljna ustanova, po kojoj bi se u svoje doba mogle izdavati naredbe i pokazali se neobhodno potrebni i koristni propisi za javnu sigurnost proti požaru. Već sada može se reći, da valja misliti na sliedeće propise:

1. Za namještaj i nadzor kinematografâ.

2. O nadzoru za namještaje, kojimi se proizvadja električna sila u koju mu dragu svrhu.

3. Za trgovačke kuće.

4. Za javne zgrade, kao što su crkve, škole, bolnice, svratišta i druge zgrade, u kojih se sastaje mnogo obćinstva.

5. Za kazalištne putujuće družbe.

6. Za tvornice u obće, a za kemičke tvornice napose.

7. Za velike radionice i paromline.

8. Za skladišta lahko upaljivih i vatrohranivih tekućina kao što su: benzin, ligroin, žesta, petrolej i tim slične tekućine i masti.

9. Za držanje i razpačavanje robe iz celluloida.

10. Za nadzor i uredno uzdržavanje munjovoda.

Sad ćemo još sastavljače naše zakonske osnove pregledno upozoriti na vatrogasne odnošaje, gdje su do sada ponajbolje uredjeni.

Njemačke oblasti kazne po § 368 kaznenoga zakona sa 60 maraka globe ili zatvorom do 14 dana svakoga, tko se nepokorava vatroredarstvenim odredbam. Ove posebnimi propisi u Bavarskoj izdaje kotarsko ili obćinsko redarstvo.

U svakom se njem. gradu vatrogastvo uredjuje propisi mjestnoga redarstva, a u svih su gradovih dobrovoljna vatrogasna društva, samo u malo njih nadje se uz dobrovoljnu i obvezna vatrogasna četa. U Monakovu, Augsburgu i Nürnbergu postoje zvanične vatrogasne čete, a uz ove dakako i dobrovoljne. Pravila vatrogasnih društava potvrdjuje vlada. Pravila su n. pr. za cielu Bavarsku jednolična.

Prema ustanovam „kotarskih gasnih redova“ dužni su svi obćinari mužkoga spola počam od 18 do 55. godine života obvezno obavljati vatrogasnu službu te sudjelovati kod vježbâ, na garištu i kod požarnih straža. Nisu dužni vršiti vatrogasnu službu samo osobe nesposobne, umobolnici te „iznimno“ dvorski činovnici, svećenici, liečnici i liekarnici.

Vatrogasnoj dužnosti udovolji tko je izvršujući član one vatrogasne čete, koje družtvo je članom bavarske zemaljske vatrogasne Zajednice.

Uredjenje dobrovoljnih vatrogasnih četa i dužnosti njihovih članova sadržane su u pravilih i službovniku.

U obćinah, imâjućih dobrovoljnu vatrogasnu četu, imadu se dodieliti dva odjela: penjački i štrcarski, iz broja obveznih vatrogasaca; ti su onda podčinjeni upravi dobrovoljne vatrogasne čete.

Bavarska ima 7289 obćina; od ovih samo 425 imadu obvezne vatrogasne čete. Dobrovoljnih vatrogasnih četa ima 6428 sa 385.000 vatrogasaca. Zemaljski osiguravajući od požara zavod uzdržaje zem. podpornu blagajnu, iz koje se podupiru ozliedjeni i oboljeli vatrogasci te njihova sirotčad.

Na čelu bavarskoga vatrogastva je zemaljska vatrogasna Zajednica, kojoj su podčinjeni kotarski vatrogasni savezi. Sedam kotarskih u tu svrhu izabranih zastupnika s njihovimi zamjenici sačinjavaju sriedišnji odbor bavarske

vatrogasne Zajednice, koji je najviša molba zemaljske uprave. Upravne poslove rukovodi sriedišnji odbor sa namještenim tajnikom u posebnoj poslovnici u Monakovu, a troškove oko uprave namiruje državno ministarstvo za unutarnje poslove iz zemaljske zaklade za podizanje vatrogastva.

Zaklada za podizanje vatrogastva dobiva godimice od prinosa državnoga osiguravajućeg zavoda 7%, a od privatnih osiguravajućih zavoda 3%. Godine 1903. iznašao je taj dohodak ukupni iznos od 1,150.036 maraka.

V.

Koncem prošle godine je švajcarski kanton Glarus svoj vatrogasni zakon od god. 1857. tako preinačio, da sada glasom novinarskih viesti podpuno udovoljuje zahtjevom upravnoga i gospodarskoga napredka u XX. stoljeću. Pišu, da novi zakon daje jače jamstvo za vatrogasnu sigurnost; jer da su mu strože odredbe o spremanju i držanju goriva, o pažnji nad gradnjom kuća i sgrada, o gradnji dimnjakâ i dimnjačarskom redu, o pregledbi tvornica i tvorničkih sgrada i o držanju raznih osobito noćnih straža. Već zato se preporuča taj zakon nabaviti i proučiti.

U tom preinačenom zakonu propisana je i organizacija vatrogastva u naprednom duhu, obćinam pako nametnuta dužnost, da svoje vatrogasce osiguraju proti nesgodam. Kantonalnoj osiguravajućoj blagajni nametnulo se u interesu vatrogastva više dužnosti. Ova je po ustanovah dosadašnjega vatrog. zakona sabrala ogromnu glavnicu od 85.000.000 fran. i pričuvu sa 2.780.000 fr. pa u buduće ima od prihoda davati 5% obćinam i to polovicu od toga za pokrivanje troškova oko vodovoda a polovicu za nabavu gasilâ i pomagala, za gradnju gasilane, a naročito i za pregradnju pogibeljnih i trošnih dimnjaka. Napokon se nametnulo kantonalnoj osiguravajućoj blagajni, da razmjerno troši na držanje vatrogasnih i posebnih dimnjačarskih tečaja, za osiguranje vatrogasnih četa proti nezgodam i za namirivanje troškova na povjerenstvene očevide na garištu.

Još obraćamo pozornost naših sastavljača zak. osnove i na postojeće vatrogasne uredbe u saveznoj nam susjedi kraljevini Ugarskoj. I ona još nema vatrog. zakona kao ni mi i ona već kroz više godina uzalud nastoji, da joj se vatrogasni odnošaji zakonom urede. A biti će malo država, u kojih se tako često i sa toliko štete pojavljuju požari kao baš kod rečene susjede; godimice uništuju ondje česti veliki požari na više milijuna ljudske imovine. „To, ovi grozni statistički podatci o požarih i štetah", piše barun Orczi, ministar unutar. poslova u okružnici od 11. kolovoza 1888, pod br. 53.888. „prisiliše me, te sam u pogledu humanitarnom i u narodno-gospodarskom interesu izdao priležeću vatroredarstvenu naredbu, kako da se zlu pomogne.

Toj su vladinoj naredbi dodani u vatrogastvo spadajući §§. zakona i ustanova redarstvenih, koji u njekoliko zadovoljuju potrebi Razne teorije imadu se u javnom interesu uvesti u praktički život. Nu od ove blagotvorne vladine naredbe može se povoljan uspjeh očekivati samo onda, ako ju budu dobrom voljom za javno dobro zauzeti i gorljivi rodoljubi provadjali, ter oblastni organi točno vršili.

Pouzdano se nadam, da će ova naredba povoljnim uspjehom djelovati: računam bo na patriotizam, na požrtvovnost i savjestan rad svih jurisdikcija i njihovih organa; nu i ja ću strogo paziti, da se mojim odredbam udovolji.

Suvišno je jurisdikcije upozorivati na važnost ove

naredbe i pojedinih joj ustanova ili ih možda tumačiti; samo spominjem strog zahtjev: da svaka obćinu mora imati svoju vatrogasnu četu.

Jurisdikcije se neka bezodvlačno pobrinu za to: da ova moja vatroredarstvena naredba bude što skorije u život privedena odnosno da one izdadu što skorije svoje potrebne u tom pravcu odredbe.

Nalažem jurisdikciji, da u prvoj narednoj skupštini uzme ovu naredbu u razpravu i prema njezinim propisom izradi svoj program za ono, što se ima provesti ili izvesti: nakon skupštine u roku od 14 dana ima se o tom meni podnieti obrazloženo izvješće.

Prema ustanovi §. 33. ove naredbe očekujem potanki izvještaj o efektivnom uspjehu učinjenih odredaba do 14. prosinca god. 1888. Ova se vatroredarstvena naredba prilaže ovdje u . . . primjeraka za razdieljenje gradovom s uredjenim magistratom, te gradskim kotarom i svim ostalim jurisdikcijam znanja i ravnanja radi . . ."

U naredbi toj se pod člankom IV. a naslovom vatrogastvo §. 15. odredjuje, da pojavivše se ili već razširene požare gasiti spada spremnoj u tu svrhu osnovanoj vatrogasnoj četi.

Vatrogasne čete jesu:

a) stručna, sistematički obrazovana plaćena četa, koju obćina vlastitim troškom kao obćinsku instituciju i pod stručnim zapovjedničtvom uzdržava te joj daje sve što treba;

b) dobrovoljna vatrogasna četa, koju valja osnovati na temelju zakona o družtvih. Dobrovoljna družtvenimi pravili organizovana četa obavlja službu kao i plaćena vatrogasna četa, konačno;

c) obćinska obvezna vatrogasna četa. Koje si (manje) obćine kako je u točki a) i b) spomenuto, nebi mogle

četu osnovati, one su dužne po svojih vlastitih vatroredarstvenih odnosno vatrogasnih štatutih osnovati obvezne čete. Ove se obvezne vatrogasne čete u svakoj pa i najmanjoj obćini moraju osnovati u roku, koji odredi županija, nu taj rok ne smije biti veći od jedne godine dana. Za upravljanje ove čete ima skrbiti obćinska uprava.

Nadalje se §om. 18. odredjuje, „da se u obćinah, gdje se ni plaćena ni dobrovoljna vatrogasna četa ne bi mogla ustrojiti, imade najkasnije u roku od godinu dana, računajuć od dana ove moje naredbe, ustrojiti obvezna vatrogasna četa, od 20 do 40 godišnjih stanovnika mužkoga spola." Na temelju slične obveze orijaški se je podiglo vatrogastvo u Bavarskoj, Njemačkoj, Saksonskoj, Švicarskoj i t. d., odkuda je tá naredba kopirana; jerbo se samo tako i tom pravednosti dala skršiti skrajna indolencija i nemar neprijatelja ove za narod i gospodarstvo koristne i humanitarne institucije. Mnogi neprijatelji vatrogastva uvidješe, da se ovoj gradjanskoj dužnosti nemogu ukloniti, jer tko neće da bude vatrogasac obvezanik, on je dužan do stanovite dobe plaćati zakonom ustanovljenu odkupninu, koju obćina ubire i upotrebljuje za uzdržavanje svoje vatrogasne čete, te za nabavu gasila i t. d. Bilo je i mnogo obvezanika vatrogasaca, koji su drage volje pristupili u svoju dobrovoljnu vatrogasnu četu, nu gdje još ovakove nije bilo, ondje su ju osnovali, samo da se uklone nemiloj im obvezi; ova im, čini se, nikako nije prijala, već zato, što su se voljeli pokoravati predpostavljenim, po njih na temelju svojih pravila izabranim častnikom nego li onim, koje im je poglavarstvo postavilo.

I minu već 12 godina, odkad je ugarski ministar izdao bio spomenutu vatroredarstvenu naredbu, pa se dokazalo, da su mu se nade u velike izjalovile. Kako rečeno: požari su po cieloj Ugarskoj preotimali godimice sve to

više mah, a sámo vatrogastvo silno je nazadovalo — pa to je onda bilo povodom, te se je ugarska zemaljska vatrogasna Zajednica predstavkom obratila ministarstvu: neka se uvjeri o nepovoljnom stanju vatrogasnih četa i gasila u županijah i neka na temelju provedenih izvida odredi što treba, da se tomu zlu doskoči izdanjem vatroredarstvenoga zakona, bez kojega se ugar. vatrogastvo ni podići ni urediti nemože. Povodom ove predstavke ministarstvo imenovà posebno pregledno povjerenstvo stručnjaka, a na čelo mu stavi podpredsjednika ugarske zemaljske vatrog. Zajednice, zastupnika u državnom saboru dr. Franju Ováry-a.

Pregledno ovo povjerenstvo ustanovi; da je u razdoblju od 10 godina u 1200 občina radi skrajnoga nemara u kraljevini Ugarskoj propalo 2,500.000 K. vriednosti samo na uništenih gasilih, neračunajući ogromnih gubitaka, koje su pretrpjele mnoge obćine za požarnih nezgoda usljed neuporabivih gasila i pomagala. Nakon svršene pregledbe sastali su se po ministarstvu imenovani izvjestitelji godine 1900. u sjednicu, i u ovoj su jednodušno zaključili, da se ministarstvu za unutarnje poslove podnese ovaj memorandum sa 9 točaka:

1. Sveobća vatr. obveza neka se zakonom uredi;
2. Vatrogasne obvezne čete valja organizovati u cieloj kraljevini; gdje već postoje vatrogasne čete, onda se neka obvezne urede kao pričuva;
3. U većih gradovih neka se uredi zvanična vatrogasna četa uz dobrovoljnu a obvezna kao pričuva;
4. Vatrogasnoj inštituciji bila ona pod imenom kojim mu drago uredjena, neka se dade značaj oblastne uredbe;
5. Za uredjenje vatroredarstva neka se stvori zakon; jerbo se naredbenim putem nedobiva jamstvo, da će se derutni odnošaji ukloniti.

6. U ministarstvu za unutarnje poslove neka se osnuje posebni odsjek za vatrogastvo, u njem da budu 5—6 stručnjaka. Ovi bi imali medju inim i tu dužnost, da kao zemaljski vatrogasni nadzornici vrše kontrolu, upriličivaju stručne vatrogasne tečaje za naobrazbu vatrogasnih četa, i da u ministarstvu imadu kao stručnjaci vršiti službu;
7. Za pokriće troškova ovih zakonom odredjenih mjera imali bi se osiguravajnći zavodi prisiliti, da su dužni od svoga brutto dohodka 2% plaćati godimice kao porez državi, a da nimalo ne obterete, kako to u austrijskih zemljah biva, novom osigurninom osiguranike;
8. Troškovi u pojedinih županijah neka se pokrivaju odkupninom obvezanika od vatrogasne službe;
9. Dok stupi u kriepost zatraženi vatrogasni zakon, treba da se vatroredarstvena vladina naredba od godine 1888. najstrožije provadja.

Središnji odbor ugarske zemaljske vatrogasne Zajednice podnio je 7. listopada 1900. ministarstvu taj memorandum s osnovom vatroredarstvenoga zakona, koji sadržaje 123 §a, da ju predloži saboru na ustavno uzakonjenje, ali . . . Možda nebi škodilo, da si i tu osnovu sastavljači naše zakonske osnove pribave, s magjarskoga na hrvatski prevedu i mutatis mutandis kod nas uvedu.

Još ovo: Službeni organ zem. vatr. Zajednice „Tüzrendészeti Közlöny“ priobćuje u posljednjem broju, da je kod ministarstva za unutarnje poslove dne 30. siečnja t. g. držana konferencija za predloženu ministarstvu osnovu vatroredarstvenoga zakona za kraljevinu Ugarsku. Konferenciji je predsjedao ministerijalni savjetnik Julije Bölcs; prisustvovali su i članovi ugarske zemaljske vatrogasne Zajednice Viktor grof Széchényi, Dr. Franjo Ováry, Constanc pl. Breuer, Dr. Josip Szily i Julio Lukats. Za-

ključak konferencije nije priobćen; kažu: da vlada namjerava zakonom vatrogastvo urediti tako, da se uvede porez poput onoga za okružne blagajne; od toga poreznoga dohodka pokrivati će se troškovi za vatrogastvo u pojedinih obćinah.

VI.

Kolika je potreba, da se već jednom, i to bez dalnjega odgadjanja, našemu narodu stvori vatrogasni zakon, za to govore ne možda blagozvučne rodoljubne fraze nego do nebesa plamteći brojevi požarnih šteta u Hrvatskoj i Slavoniji samo u jednoj godini; uzmimo baš posljednju prošlu godinu.

Štatistika god. 1906. izkazuje u svemu **1460** požara; od tih: 926 na zgradah, 374 na polju, i 40 u šumi. Izvjestno se uglavilo: 87 paleža, 55 puta od groma, 118 puta zapalila su djeca žigicami, 12 puta nastao požar s nesmotrena baratanja svjetlom a 153 puta s nemara i neopreza. Naslućivana su 358 paleža, 1 put podmetnut požar po oštećeniku, 133 puta zapalila su djeca žigicami, 12 puta nastao s nesmotrena baratanja svjetlom i 175 puta s nemara i neopreza, dočim se u 301. slučaju nije mogao uzrok ustanoviti.

Kod tih požara težko je ranjeno i nastradalo životom 12 ljudi, a 20 njih je dobilo ozlieda. Štetu pretrpjela su u svemu 1763 oštećenika.

Izgorjelo je 475 kuća, 792 gospodarske zgrade, 20 obrtnih i 10 inih zgrada Oštećeno je 181 kuća, 142 gospodarske zgrade, 11 obrtnih i 5 ostalih zgrada. Požarnih šteta bilo je na zgradah 2,044.240 K., na pokretninah 2,047.129 K. na polju 192.020 K. i 15.926 K. u šumi. U svemu dakle **4,299.315** K. samo u jednoj godini! A osigurano je bilo na zgradah 1,398.314 K. na pokretninah

1,717.022 K. a na polju 117.714 K. u svemu samo **3,233.050** K. Prema tomu uništio je požar za **1,066.265** K. više, nego li je bilo osigurano.

Požara sa znatnom štetom — većom od 10.000 K. — bilo je minule godine u ovih 40 mjesta: 1. Belatska pusta; 2. Bogačevo (sv. Petar Orehovac); 3. Brod grad; 4. Budjanovci; 5. Dežanovac; 6. Garčin; 10. Gospić; 11. Guci (Draganić); 12. Hruševec gornji; 13. Ivančići (sv. Jana); 14. Jadrč veliki; 15. Jakopčevac; 16. Kipovi (Irig); 17. Kozjače; 18. Kršlja nova; 19. Lekenik; 20. Lovrinac; 21. Markušić-selo; 22. Mašvina (Rakovica); 23. Mečenčani; 24. Metlina (Crikvenica); 25. Otočac; 26. Otok; 27. Petrovci; 28. Podgorje; 29. Rieka gornja; 30. Sirač; 31. Strnac; 32. Stubica dolnja; 33. Sv. Marko (Perušić); 34. Široka kula; 35. Vladislavci (Čepin); 36. Vojnić; 37. Vukšić (Medak); 38. Zagreb; 39. Zdenci veliki; 40. Žubrinci (Bosiljevo).

Sravnimo li ovaj broj požara s onim od god. 1905., kadno je skupna šteta iznašala 2,728.928 K. vidi se, da je god. 1906. šteta na žalost porasla za 1,570.387 K. a to je dokaz, da nemamo javne sigurnosti od požara i da je to velika nevolja u našem narodnom gospodarstvu, kad mu se eto samo vatrom nanosi toli ogromno neosigurana šteta iznosom od 1,066.265 K. A pritome se valja još i na to obazrieti, da osiguravajući zavodi riedko kada oštećeniku izplaćuju podpunu svotu, na koju je bio osiguran, i da su štete osiguranika često veće, nego li su bile procienjene. To doista jasno dokazuje, da nam treba, silno vatrogasni zakon, kojim bi se mnogomu zlu predusrelo.

Sad ćemo se još zabaviti s prigovori, koji su se čuli proti osnovi za hrvatski vatrogasni zakon, što ju je g. 1894. kr. zem. vladi podnio središnji odbor Zajednice.

Već u prvih ocjenah one vladom za proučenje

kot. oblastim itd. proglašene osnove prigovaralo se ustanovi, da se i kod nas uvede vatrogasna **obveza**, premda je u obrazloženju bilo rečeno, da je takova zakonom uvedena u Bavarskoj, Saksonskoj, Njemačkoj i Švicarskoj, pa godine 1888. naredbenim putem i u zemljah krune sv. Stjepana. Protivnici onoj ustanovi rekoše, da nije **uputno**, da se u „konstitucijonalnoj“ zemlji uvadja obveza, jer da to sjeća na absulotizam i tim da bi obćinari bili često izvrženi samovolji oblastnih organa za provadjanja vatrog. zakona. Ta mi se bojazan činila neopravdanom. Zna se, da obveznih četa ima i drugdje po svietu, i da se je u kulturnih naroda samo tim načinom podigla sveobća javna sigurnost od požarnih šteta i nesreća. Ta svaki je državljanin dužan državi prinositi žrtve, n. pr. da služi u vojničtvu, plaća razne poreze i t. d, pa zašto da ne bude dužan braniti od požara život te imovinu svoju i svojega susjeda i drugoga suobćinara, a time čuvati pomagati i podizati blagostanje pojedinaca, obćine i države? Domoljub-obćinar prožet ljubavlju k svomu zavičaju i napram svojemu bližnjemu, a osjećajući se čovječjega srdca neće ni čekati, da ga oblast zakonskimi propisi opominje na vršenje obćinarske dužnosti, nego će to drage volje činiti ili da dobrovoljno vrši službu vatrogasca ili da dragovoljno plaća propisanu odkupninu, kojom će si obćina uzdržavati vatrogasnu obveznu četu. Takva je ustanova u zakonu neobhodno nuždna oblastim za ona mjesta i obćine, gdje se radi skrajnoga nehaja ne bi mogla osnovati dobrovoljna vatrogasna četa; treba i za one siromašne obćine, koje si nemogu nabaviti ni valjanu štrcaljku, a kamo bi mogle uzdržavati vatrogasnu četu ili stalne plaćene stražare?



Biva, da obćinski načelnik oglasom k novoj godini pozove obćinare: neka si osnuju dobrovoljnu vatrogasnu četu, nu biva i to, da takov poziv nema željena uspjeha; nehajni bo obćinari neće da ustroje dobrovoljnu vatrogasnu četu te obćina ostaje i nadalje bez vatrogasne sigurnosti uzprkos tomu, što ima vlastita gasila i pomagala, koja medjutim od hrdje i prašine propadaju ili pod vedrim nebom ili u obćinskoj suši. Pojavi li se u to vrieme požar, obično izgori pol sela. Ta mnoge požarne nesreće, s kojih godimice u velike strada naš narod, dovoljno dokazuju, kako treba, da nam svaka obćina i poveće selo imadu svoju vatrogasnu četu. To se doista bez zakonske obveze neće postići; nebi bez takove zakonske ustanove mogle ni obćine da si namaknu novaca, potrebnih za uzdržavanje vatrogasne čete a na njezinom temelju moći će si prihodom unišlim od uplaćene odkupnine nabavljati gasila i svojoj vatrogasnoj četi namirivati potrebe.

Željenu razvitku našega vatrogastva uz materijalne neprilike i pomanjkanje vatrogasnoga zakona mnogo je i to krivo, što se naša inteligencija, naročito tehničari, koji bi mogli vatrogastvu mnogo koristiti, uklanjaju pristupiti u redove izvršujućih članova svoje mjestne dobrovoljne vatrogasne čete. Tomu je ponajviše taj razlog, što se u nas vatrogastvo još nesmatra strukom, kao u državah, gdje ono u svakom pogledu divno cvate. U nas žalibože vlada još od starine, malo preinačeni nazor, da je dosta pristupiti u vatrogasno družtvo, obući se u vatrogasnu odoru i staviti na se opremu, pa na uzbud pohititi na garište i ovdje braniti i gasiti kako tko zna. To i jest razlog čestim neuspjelim obranam na garištu, i velikim štetam, što ih godimice trpi naše narodno gospodarstvo.

Vatrogastvo je struka; treba nju da se praktički i

teoretički uči, tkogod hoće da bude izkusan i valjan vatrogasac; tko hoće da njom narodu koristi. Istina, tehničari i obrtnici tehničke struke mogu uz dobru volju i vještinu svoga zvanja u vatrogastvu mnogo prije steći potrebno znanje i vještinu nego li recimo čovjek, koji o tehnici i tehničkih radnjah nema ni pojma; ali dokazalo se: da su već i mnogi netehničari dugotrajnom požrtvovnošću i osobitom odanosti u vatrogasnoj struci stekli toliko izkustva i vještine, te jim se je obćenito priznalo, da su „vatrogasni stručnjaci“. Glasovit je stručnjak predsjednik bavarske zemaljske vatrog. zajednice Jung, kojega su se vatrogasna književna djela razširila i preko granica Evrope, a on nije inžinir. Ni svi poznati predsjednici zemaljskih vatrogasnih Zajednica u austrijskoj Cislajtaniji osim jedinoga u Štajerskoj, nisu tehničari, pa tako nisu ni u Njemačkoj, Bavarskoj, ni Saksonskoj. I medju požarnimi ravnatelji svjetskih gradova ima vrlo malo izpitanih tehničara, već su ponajviše bivši vojnički častnici, koji su napustili svoje vojničko zvanje i pristupili u koju velegradsku zvaničnu četu, pa su si ovdje tekar poduljim službovanjem stekli spremnost, izkustvo, vještinu i znanja.

Izkustvom i ljubavlju prožeti muževi za vatrogastvo osnovali su t. zv. zemaljske vatrogasne Zajednice, kojih već imadu svi narodi. A zajednicam su narodna zakonodavstva i oblasti povjerile, da vatrogastvo i njegovu jednoličnost šire te pomažu obćinam i vatrogasnim družtvom, to osobito prigodom ustrojstva i kod nabave gasila i pomagala, riečju. da se brinu za unapredjivanje i podizanje vatrogasne struke.

U nas taj zadatak nije izprva — a na veliku štetu našega vatrogastva — povjeren bio našoj vatrogasnoj Zajednici; ona je ipak prateći rad vanjskih drugarica štono rieč onako na silu izposlovala si dozvolu kr. zemaljske

vlade, da za jubilarne gospodarsko-šumarske izložbe god. 1891. u Zagrebu upriliči prvi zemaljski vatrogasni tečaj, kojemu je prisustvovalo 106 slušatelja iz Hrvatske i Slavonije. Tom zgodom joj je pošlo za rukom i to, te je ponukala više stranih uglednih tvorničara, da su o svom trošku u posebnih paviljonih izložili svoja gasila. Izložba i strukovni tečaj uspjeli su nad svako očekivanje središnjega odbora naše Zajednice pak povodom toli krasna uspjeha osnovalo se u razdobju od 2 godine preko 40 dobrovoljnih vatrogasnih družtava u Hrvatskoj i Slavoniji. Dobro je zabilježiti, neka se i ovo nezaboravi. Za ovu izložbu eksekutivni odbor izabra porotno povjerenstvo, koje je imalo prokušati izložena gasila, naročito štrcaljke. Od 5 izabranih porotnika bila su 3 tehničara i 2 vatrogasna vojvode a nije bio i po meni predloženi treći vatrogasac, meštar vježba zagrebačkoga dobrovoljnoga vatrogasnoga družtva, kojega je kr. zemaljska vlada odpisom od 30. ožujka 1891. br. 3157. bila imenovala učiteljem za stručnu obuku vatrogasnoga tečaja; on nije dobio ni poziva. da za prokušavanja gasila u povjerenstvu sudjeluje. Kad su porotnici htjeli, da počnu s prokušavanjem, dva porotnika tehničara — i danas još prvaci svaki u svom odličnom položaju — dodju k spomenutom učitelju i umole ga, da podje š njima na rad porote. Učitelj odkloni svako sudjelovanje izprikom, da nije u listini porotnika i da s nadležna mjesta nije dobio ni poziva, te nepozvanomu da mu nepripada pravo, koje uživaju članovi porote.

Nakon moga posredovanja i pokle je tomu učitelju predsjednik porote, sadanji predstojnik kr. vladinoga gradjevnog odsjeka rekao: da ga liepo moli neka njemu za volju sudjeluje kod prokušavanja, jer da on kao tehničar pozna stroj, zna što je tlakomjer i praznomjer, pa i oda šta i za što su pojedine sastavine stroja; razumije se i u

tehničko proračunavanje, ali nezna ipak prosuditi praktičnost raznih sustava štrcaljaka, jerbo se nije nikada bavio vatrogastvom, a sada je treba baš prosuditi ne samo odoljivost, snagu i radinost štrcaljke, već i njezinu praktičnost obzirom na razne mjestne prilike i okolnosti glede odpreme, zalihe vode i t. d.

Želji priznanoga toga stručnjaka u vladinom gradjevnom odsjeku i tada predsjednika porote napokon je učitelj udovoljio zahvalivši mu se na priznanju, da je vatrogastvo i u našoj domovini posebna struka pa je za to samo u tom pravcu i u poroti sudjelovao, dočim je odklonio sudjelovati i kod ocjene za odlikovanje izložaka.

U interesu domaćega vatrogastva sriedišnji je odbor hrvatsko-slavonske vatrogasne Zajednice u Zagrebu podnio kr. zemaljskoj vladi ovu predstavku:

Br. 59 ex 1895. Hrvatsko-slavonska vatr. Zajednica.

Visoka kr. zemaljska vlado!

Dokazalo se izkustvom, da nabava gasila i pomagala vazda ovisi o poznavanju mjestnih prilika gradova ili sela i okolice za koje se nabavljaju. Poznato je i to, da su nesolidnom konkurencijom tvorničkih agenata štetovale mnoge naše občine; jer su nepitajuć savjeta nabavile gasila naročito štrcaljke za skupe novce pa ponajviše lošu i nevaljanu robu.

Pokazalo se je žalibože i to, da jim je tvorničar poslao štrcaljku bez važnih pripadaka, bez kojih ni raditi nisu mogli, a da ih je ipak občini zaračunao.

Dogodilo se, da su občinari tako nevaljalom štrcaljkom pohrlili na garište, a da nisu njom mogli raditi i požar pogasiti.

Jedna občina na preporuku agenta, koji o vatrogastvu ni pojma imao nije, nabavila je upravo razkošno opremljen stroj uz cienu od 1500 for.

Iza toga pojavi se u susjednom selu požar. Mlada gasilačka četa htjede da pohiti u pomoć, nu badava joj dobra volja i požrtvovnost; četiri pripregnuta konja sustaše radi prekomjerne težine štrcaljke na pol puta u blatu i tako nesretnikom pomoći nije mogla. Ima občina, koje su nabavom nastradale, da još i danas obročno odplaćivaju štrcaljku, koja nije za ništa i ne ima nikakove vriednosti pa što je još gore, neima ni izgleda da nabave valjan stroj, jer razočarani občinari težko će se dati sklonuti da iznova doprinesu materijalne žrtve.

Kad se zna, kolikimi potežkoćami se je trebalo boriti, dok je naš narod korist i potrebu vatrogasne inštitucije usvojio, kad se zna, što su sve radile oblasti, vatrogasna Zajednica i riedki domoljubi, te se smanjio broj protivnika vatrogasne misli, i kad se zna, kolikom uztrajnosti i samozatajom treba raditi dok osnivaču gasilačke čete na selu podje za rukom, da sklone svoje občinsko zastupstvo na prinos u tu svrhu, dok od posebnika dobrotvora, osiguravajućih i novčanih zavoda sabere svoticu za najnuždniju nabavu gasila; te je napokon težkim naporom uspio, onda dodje zlosretni agenat te ne samo da je oštetio već i mnogo škodio uobće vatrogastvu tiem, što je nakon ma samo jednog neuspjeha obrane na garištu seljački narod izgubio povjerenje, pa ga je onda težko sklonuti da u buduće doprinese žrtve u vatrogasnu svrhu.

Ti razlozi i opetovne pritužbe iz raznih mjesta naše domovine sklonuše središnji odbor vatrogasne Zajednice, te je zaključio zamoliti visoku kr. zemaljsku vladu: neka u interesu usavršenja našega domaćega vatrogastva blagoizvoli izdati naredbu na županije i kotarske oblasti, da

občine nabavljajuć vatrogasne sprave imadu u vatrogasne Zajednice kao strukovnoga organa u zemlji potražiti uputu za nabavu vatrogasnih sprava, a to stoga da se uklone štetnim posljedicam.

Sriedišnji odbor Zajednice hrvatsko-slavonskih dobrovoljnih vatrogasnih družtava.

U Zagrebu dne 11. svibnja 1895.

Predsjednik: Gjuro Deželić. Tajnik: Mirko Kolarić.

Na ovu je predstavku kr. zemaljska vlada izdala ovu naredbu:

Br. 25888. ex 1895.

Dostavlja se kr. županijskoj oblasti

u

---

na obavješćenje područnih občina te postojećih i u buduće ustrojiti se imajućih dobrovoljnih vatrogasnih družtava shodne porabe i uvaženja radi.

Ujedno neka županijska oblast preko kotarskih oblasti uputi tehničke izvjestitelje, da područnim občinam i vatrogasnim družtvom kod ustanovljenja potrebitih te mjestnim okolnostim odgovarajućih vatrogasnih sprava i orudja vazda idu na ruku shodnim savjetom i poukom, i da na molbu občinah ili vatrogasnih družtava nabavljene sprave i orudje pohvale i dotične račune izpitaju.

U Zagrebu, 16. svibnja 1896.

Za bana:
Sieber v. r.
kr. banski savjetnik.

Tom naredbom našemu vatrogastvu nije dakako bilo pomoženo, jer je ostala u pravom rieči smislu samo na papiru. Saznao sam, da je samo kr. kotarski inžinir g. Kosta Tomac sudjelovao dva puta i to za pohvalbe štrcaljaka u Martinskoj vesi i Selih kod Siska. Ali uza svu dobru volju pokazao je da se u vatrogastvo slabo razumije. Preporučio je u Martinskoj vesi nabavu štrcaljaka s unutarnjim promjerom sare od 80 mm. za koje se nemogu upotrebiti normalni spojevi hrvatsko-slavonske vatrogasne Zajednice br. 6. nego spojevi abnormalni br. 4. a to je bilo dakako na uštrb jednoličnosti cjevina koje se moraju imati za cielu kraljevinu s jednim te istim promjerom, ako se hoće, da nebude potežkoća do kojih na garištu usljed nejednakih spojeva cjevi nosilica mora doći za zajedničkoga rada više vatrogasnih četa. Za pohvalbe štrcaljke u Selih, kojoj je bio unutarnji promjer sare 100 mm. zahtjevao je da se štrcaljka mora prokušati pod tlakom vode od 20 atmosfera. Propisnici svih vatrogasnih Zajednica za prokušavanje štrcaljaka, na kojih se radi ručnom snagom, i kojim je unutarnji promjer sare 130 i više milimetara, propisuju samo tlak vode sa 10 atmosfera. Na 20 atmosfera tlaka prokušavaju se parni kotlovi parnjača štrcaljaka, cjevi vodovoda s jakim tlakom, boce za kisik, ugljičnu kiselinu i t. d.

Na molbu sriedišnjega odbora hrv.-slav. vatrog. Zajednice glede pregledbe gasila naših vatrogasnih četa izdala je kr. zem. vlada, odjel za unutarnje poslove u Zagrebu dne 12. siečnja 1901. ovu okružnu naredbu:

„U javnom je interesu, da se gasilačke sprave občina i u zemlji postojećih vatrogasnih družtava, za nabavu kojih su dopriniele občine a mnogim su u to ime dane i podpore iz zemaljskih sredstava, drže u redu tako, da se nekvare i da budu uvjek prikladne u svrhu, za koju su odredjene.

Da se u tom pogledu zavede oblastni nadzor, odredjuje se ovim, da one obćine, koje imadu svoga tehničkoga vještaka, imadu po istom barem jedan put u godini dati pregledati sve vatrogasne sprave nalazeće se u posjedu obćine ili vatrogasnoga družtva, te učiniti odredbe, da se uklone opažene mane i nedostatci. U onih pako obćinah koje takovih vještaka neimaju, imat će obćinski načelnik od vremena do vremena barem jedanput u godini vatrogasne sprave obćinske kao i u obćini postojećih vatrogasnih družtava, prigodom inog uredovanja pregledati, te o tom obćinsko poglavarstvo nadležnoj političkoj oblasti izvješće podnieti, koja će prema potrebi sporazumno sa tehničkim izvjestiteljem daljnje odredbe učiniti.“

I tom naredbom mimoišlo se je vatrogasnu Zajednicu, da ona po svojih vještacih od vremena do vremena dade pregledati ne samo gasila i pomagala, već da se i uvjeri o vještini i spremnosti pojedinih vatrogasnih četa, njihovoj upravi, blagajni i t. d., kako to biva drugdje po svietu posvuda, gdje je vatrogastvo uredjeno. Kakov može nadzor vršiti čovjek, koji vatrogasnu struku nimalo nerazumije? Zar to ne izgleda, kao da se izašalje generala, da pregleda samostane, a provincijala da inspicira vojničku vježbu ili posadu? Svaka čast gospodi inžinirom, kad bi se oni za vatrogastvo zanimali. Ali čuo sam i s njihove strane prigovor, da su preobterećeni svojim zvaničnim poslom i da im nepreostaje vremena za nuzgredne poslove, jer mnogi od njih obavljaju tehničke poslove i u dva kotara. Povrh toga treba imati i strojeve za prokušavanje štrcaljaka, ako se hoće ustanoviti prava pogrieška na čestih stroja (tlakomjer, praznomjer), a tih sprava nijedan mjernički ured naših kotarskih oblasti nema.

A kako je istom sa pregledbom gasila, koju obavljaju načelnici ili upravitelji obćina? Koliko ih je, koji

poznadu štrcaljku i njezine sastavine? Oni jedino mogu gledati i vidjeti, da stroj nije hrdjav i prašan ili mogu i ustanoviti, da stroj za rada siše i tlači vodu kroz cjevine i baca mlaz kroz mlaznicu; ali ako stroj bud s kojega mu drago razloga ne može da radi, ni načelnik ni upravitelj obćine zaista ne može ustanoviti a još manje ukloniti nastale pogrieške.

I to je glavni uzrok, te se od njeko doba takove pregledbe u nas obavljaju u Zagrebu, ili možda još u kojem gradu ili trgovištu, samo da se udovolji vladinoj naredbi, koja žalibože vriedi toliko, kao da je i neima. Dà, u kakovu su stanju mnoga gasila vatrogasnih družtava i obćina, o tome bi se dalo za preduzete stručne pregledbe mnogo žalostna izvjestiti. Koliko puta priobćuju naša javna glasila, da su vatrogasci ili obćinari sa štrcaljkom još u pravi čas prispjeli na garište, ali na žalost ili štrcaljka nije mogla dići vodu, ili su cjevi nosilice usljed truleža popucale, ili nije bilo preseka i zajimača za dobavu vode i t. d. Vatra, znamo, ne čeka, već se svom brzinom hvata svoje žrtve, koja joj se za vremena ne može ukloniti, te uzmiče samo pred spremnom i vještom navalom vatrogasne čete.

Nakon tolikih neuspjeha središnji odbor naše Zajednice nije klonuo duhom, već je sliedeć primjer ugarske zemaljske vatrogasne Zajednice zamolio kr. zemaljsku vladu: neka ga imenuje bar svojim strukovnim organom, da uzmogne u pomanjkanju vatroredarstvenoga zakona što intenzivnije podići naše kao da je vazda u povojih jošte slabo vatrogastvo. Toj je molbi sliedećom naredbom udovoljeno,

Ban kraljevinah Hrv. Slav. i Dalm.

Br. 5254/Pr. Prepis.

Svim kr županijskim oblastim i gradskomu poglavarstvu u Varaždinu, Osieku i Zemunu.

Uvažujuć molbe središnjega odbora hrv.-slav. vatrogasne Zajednice u Zagrebu, obnalazi kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlada u interesu razvitka vatrogastva, priznati središnji odbor hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice u Zagrebu svojim strukovnim organom u svih poslovih vatrogastva.

Usljed toga poziva se ta oblast, da u svakom slučaju, gdje se radi o potrebnoj stručnoj informaciji i o vatrogastvu u obće, uputi sva postojeća odnosno ustrojavajuća se vatrogasna družtva, da se izravno odsele obraćaju na središnji odbor hrv.-slav. vatrogasne Zajednice u Zagrebu.

U Zagrebu, dne 5. rujna 1897.

Grof Khuen Hedervary v. r.

Istina, nakon te naredbe u toliko je krenulo na bolje, da obćine i vatrogasna družtva od onda traže stručnu uputu bilo za osnivanje družtva bilo za nabavu štrcaljaka te inih pomagala, a traže od vatrogasne Zajednice i to, da im se obavi stručno prokušavanje novo nabavljenih štrcaljaka, cjevina i t. d. Tim načinom zaštićeni su barem interesenti t. j. naše obćine i vatrogasna družtva od bezdušnih tvorničara, koji su im gdjekada nudjali i prodali rog za svieću. Nu i tom naredbom još nije polučena željena svrha, da se trajno postigne uredno uzdržavanje gasila i pomagala. Prema toj naredbi slobodno je obćinam i vatrogasnim družtvom da traže stručni savjet, a ovaj im se svaki put brzo i daje, provadjaju se odmah zamoljene pohvalbe ter ob uspjehu izdavaju certifikati, ali što je pri tome najvažnije, vatrogasna Zajednica neima nikakova prava, da provede pregledbu, za koju se malo tko brine. Nemarnik, obćina ili vatrogasno družtvo ne će tražiti Zajednicu, da mu izašalje stručnjaka, koji bi ustanovio nered; a naša vatrogasna Zajednica neima pravo da dade razgledati gasila i pomagala nijedne obćine ni vatrogasnoga družtva. Kad bi naša vatrogasna Zajednica kao po kr. zemaljskoj vladi priznani strukovni organ imala pravo da iznenada kad hoće po svom vještaku dade pregledati gasila i pomagala, a koji bi se imao uvjeriti ne samo ob urednom uzdržavanju gasila, već i ustanoviti, koliko je koje vatrogasno družtvo držalo vježba i kakova je sposobnost i spremnost koje vatrogasne čete, te bi o svakom pronašastom neredu imao podnieti svoje izvješće, nu i svojom uputom i savjetom odmah na mjestu ukloniti mane i neurednosti, onda bi za cielo pomogle odredjene pregledbe. Birokratizmom kod zelena stola neda se podizati vatrogastvo. Treba tu liepih i poučnih rieči, ako se hoće, da izdane naredbe budu od prave koristi. Naš narod nije nepristupan, kad mu se razloži svrha i korist, i zorno prikaže ono, što mu valja raditi, da mu bude od koristi. Vatrogasna struka neuči se sa sveučilištne katedre, nego uz izkusna učitelja na vježbalištu i višegodišnjim radom prigodom raznih požara. Zato uz dobru volju treba uztrajne požrtvovnosti za uzvišeno ovo nesebično zvanje dobra vatrogasca.